

DELAVSKA

PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izda v vsak četrti pop. v suču u praznika
dan opre - Uredništvo: Ljubljana, M. kloš-
čeva c. - Ne frank. r. a pisma se ne spre- enajoPosamezna ševilka Din 150 - Cena: za 1 mesec
Din 5.-, za četr let Din 15.-, za pol leta Din 30.-; za
inozemstvo Din 7.- (mesečno) - Oglas: po dogovoruOglasi, reklamacije in naročnina na upravo
Delavska zbornica, Miklošičeva cesta 22, I. nad.
Telefon 2265. Slev. čekovnega računa 14,900

Jože Gostinčar:

Kapitalizem

Kapitalizem in siromaštvo nista v človeški družbi nič novega. Ze najstarejša poročila nam kažejo, da je kapitalizem že od nekdaj zasušnjeval sočloveka, in to v najprimitivnejši dobi gospodarstva. Le da tedanji rodovi tega niso tako čutili kot poznejši bolj naobraženi. Razni pojavi zasušnjene ljudstva, kakor vstaja sužnjev v rimski državi in drugod nam kažejo, da so se med požrešnimi lastniki in zatiranim in popolno brezpravnim ljudstvom vršile velike socialne borbe. Krščanstvo je za nekaj časa omililo razmerje med kapitalizmom in delom, toda pod pepelom pa je še vedno tlela iskra kapitalizma in čakala ugodnega trenutka, da izbruhne v vsej svoji divjosti. **Da je kapitalizem v svojem bistvu izrodek lakomnosti in požrešnosti ter radi tega sin greha in sam na sebi nekaj podedovani greh,** je čisto jasno. To spričuje že sv. Pavel: »Nič nismo prinesli na ta svet; gotovo je, da tudi nič ne moremo seboj nesti. Ako imamo živež in obleko, bodimo s tem zadovoljni. Kdor hoče namreč obogateti, pade v skušnjava in v hudičeve mreže in v mnogo neumnih in škodljivih želja, ki potope človeka v pogubljenje in pokončanje. **Korenina vsega hudega je namreč lakomnost.**«

Iz tega se jasno vidi, da sebično izkoriščanje sočloveka in kopičenje premoženja oziroma kapitala v posameznih rokah ni dobro delo in v prid človeštva, pač pa hudičovo delo v škodo in pogubo delavne ljudstva. Tako je smatral izkoriščanje drugih v namen lastnega obogatitja sv. Pavel in z njim gotovo vsi apostoli in tedanji kristjani.

Poslušajmo še sv. apostola Jakoba, kaj pravi o krivičnosti bogatinov.

»Bogatin! Jokajte in tulite zavoljo nadlog, ki pridejo nad vas. Vaše bogastvo je strohnelo; vaša oblačila so snedli molji. Zarjavelo je vaše zlato in srebro in rja bo pričevala proti vam in požrla vaše meso kakor ogenj. Nabrali ste si zaklad jeze za poslednje dni. Glejte! **Plačilo, katero ste utrgali delavcem, ki so želi vaše polje, vpije in njihovo vpitje je prišlo do ušes Gospoda vojnih čet. Gostili ste se na zemlji in v nečistosti pasli svoja srca za klavni dar.**«

To so jasne besede sv. apostola Jakoba o kapitalizmu, ki nam kažejo v nebo kričečo krivico kapitalizma o zatiranju delavcev in poniževanju dela, ki se kaže v znižanju delavskih zaslužkov in dostikrat v surovem postopanju proti delavcem.

Ker je izvor kapitalizma lakomnost, je naravno, da so lakomniki-kapitalisti že od nekdaj skušali jemati obresti od posojenega denarja ali drugega blaga. Že Mojzes zapoveduje Izraelcem glede oduštva tole: »Ne posojaj svojemu bratu denarja na obresti, niti pridelkov, niti katerekoli druge stvari, ampak tujcu. Svojemu bratu (judu) pa posodi brez obresti, česar potrebuje, da te Gospod tvoj Bog blagoslovi.« Tako je torej Mojzes v svoji peti knjigi prepovedal Izraelcem oduštvo potom obresti. Ta prepoved je sicer omejena samo na judovski rod. Toda naš odrešenik Kristus je pozneje razširil to postavo na vse ljudi na svetu, rekoč: »Nisem prišel razdirati postave, temveč izpopolniti.« S tem je brez dvojbe tudi Mojzesova zapoved o obrestih izpopolnjena v toliko, da ne sme nihče odirati svojega bližnjega, ki je pa vsaki človek, in ne samo človek gotovega rodu. Z zapovedjo: »Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe,« je Kristus jasno prepovedal izkoriščanje drugih v svoj namen in s tem obsodil kapitalizem, ki ne pozna ljubezni do človeka.

V današnjem času se pa v kljub Kri-

stusovi zapovedi o ljubezni in do bližnjega ljudje kristjani in ne kristjani poslužujejo v ogromni meri kapitalističnega načina visokih, da celo ogromnih obresti, pri »bratoljubnem delu« posojil, ki znašajo z raznimi umetno narejenimi stroški od 10—20 odstotkov, v gotovih zemljah pa še več. Hranilne vloge pa obrestujejo po 4—7 odstotkov. Da je tako bankarsko-kapitalistično početje odločno škodljivo za ljudsko gospodarstvo, menda ni potreba utemeljevati. Vse obresti mora plačati delo.

Zalibog se nahajajo tudi navadne hranilnice, ki delajo razliko med bogatejšimi in revnejšimi vlagalci. Tako se obrestujejo manjše vloge, recimo do 5000 Din po 5 odst., višje vloge pa po 6 odst. Zakaj dobi tisti, ki ima manj in morda težje zasluži, od vloge manj obresti, kakor drugi, ki ima dosti in brez truda ali pa z lažjim trudom pridobiva? Pregledoval sem katekizem, evangelije in razne druge katoliške spise, pa priporočila temu poslovanju nisem našel. Ali je denar siromaka manj vreden kot premožnejšega človeka? Obrestna mera je tudi po 5 odst. še previsoka, radi tega je neumljivo, da se prostovoljno povisujejo obresti, pa še pristransko zraven.

Kapitalistično izrabljanje ljudstva se razteza skoro na vse panoge življenja in je tako razvito in navadno, da si brez tega ljudje splošno ne morejo misliti gospodarstva.

Najbolj vidno, ker je neposredno občutljivo, je izrabljanje človeških moči potom dela. Tu se skuša iz delavčevega truda izbiti kolikor največ dobička. Tu je pa tudi največ odpora in nezadovoljstva proti kapitalističnemu sistemu, ker se kapitalizem ne ozira na delavčovo možnost človeka dostojnega življenja in potrebnega zdravja. To povzroča vsaj deloma sistem dela na slepo. Danes delajmo in kupčujemo kolikor mogoče, samo da je dobiček, jutri lahko ustavimo delo, samo da je nasičena požrešnost po dobičku. Enkrat z betom, enkrat s pesom, pri čemer pa kapitalistov pes ne trpi lakote. Delavce pa pošlje domov, da ob praznih želodcih lahko premišlujejo o dobroti kapitalizma.

Eno pa si zapomnimo! Najgorji in največji pospeševalec kapitalizma je ljudska nevednost in iz nje izvirajoča brezbriznost. Koliko truda je treba, da se ljudje drže in pridobivajo v organizaciji! Koliko delavskih brezbriznežev se ne briga za delavsko časopisje, posebno pri nas za »Delavsko pravico!« Kje je zavest delavskega gospodarstva? Kje zavest varčevanja itd.? Zakaj prepušča delavstvo samo nekaterim tovarišem društveno delo, drugi pa stoje ob strani brez haska?

Tovariši delavci, tako ne sme bit! Zbudite se in skušajte potom organizacije priti do izobrazbe in samospoznanja! Nezavednost se nahaja v vseh slojih delovnega ljudstva.

Kaj ve poljedelec, zakaj diktira cene njegovim pridelkom kapitalist milijonar in ne on sam kot pridelovalec, ki se je trudil na polju, v hlevu, na travnikih in gozdovih! On ne ve, ali pa ne more umeti, da bi bil lahko sam gospodar svojega dela, če bi imel lastne stanovsko gospodarske ustanove. Zato so pa tako kmetom kakor delavcem potrebne dobre strokovne organizacije in gospodarske zadruge, ki bi vršile resno socialno delo. Politična demagogija naj bi šla bolj v ozadje in sicer pri vseh.

Boj kapitalizmu in kapitalističnim izrodkom je nujno potreben, če hočemo na celi črti uveljaviti v javnem gospodarstvu kršč. soc. načela, ki so načela velikega socialnega papeža Leona XIII.

Naša dejna misel

Dve zahtevi prevečata danes delavsko borbo. Prva zahteva je skupna obema glavnima pokretoma, to je krščansko-socialističnemu in marksističnemu, in sicer zahteva po materijelnih dobrinah delavstva — borba za vsakdanji kruh. Koliko skrbi prizadene dandanes delavstvu misel na vsakdanji kruh, to ve le tisti, ki to trpi na svoji lastni koži, ali pa tisti, ki se z delavstvom čuti eno. Ni dovolj, da se delavstvo priganja k čim napornejšemu delu in da se čimveč izmizga iz njegovih človeških žuljev, še težja je zavest, ki vsak dan razjeda delavčovo srce, ko ve, da bo po izvršenem delu lahko vsak čas postavljen na cesto med veliko brezposelno armado. Kam tedaj? Kam z družino? Kam z mnogoštevilnimi otroci? Tu prazne besede ne pomenijo ničesar, tu je borba za kruh in sicer borba za vsakdanji kruh, ki zahteva dejanj. Toda kako priti do učinkovitih dejanj? S tem vprašanjem naj bi se pečali vsi tisti, ki čutijo potrebo v svojem srcu, da priskočijo na pomoč delavstvu. Za delavstvo je pot jasna. Ono ve, da se ničesar ne doseže dandanes na svetu drugače kot z borbo. Delavstvo dobro ve, da so vsi tisti, ki mu danes režejo kruh tesno organizirani v svojih delodajalskih strokovnih organizacijah in budno pazijo na to, da bi ja ne bili prikrajšani pri tej strašni gospodarski krizi. Razumljivo je, če je enkrat delodajalska organizacija dejstvo in da je vsak delodajalec navezan na direktive svoje strokovne organizacije, da sedaj ni več prav za prav pravi forum za vsakega delavca njegov delodajalec, ampak delodajalčeva strokovna organizacija. Proti temu forumu pa se posamezen delavec ne more več boriti, ampak se more že nasloniti na delavsko skupno moč in silo, ki jo danes predstavljajo delavske strokovne organizacije. Radi tega so vprav delavske strokovne organizacije življenjska potreba delavstva. Le te se morejo dandanes stvarno in učinkovito boriti za vsakdanji kruh delavstva in le potom teh more delavstvo uspešno vplivati na mero dajna mesta za svoje lastne pravice. Čim jačje so strokovne organizacije, tem jačji bo glas in zahteva po vsakdanjem kruhu in tem preje bo doseglo uspeh.

Druga zahteva delavskega gibanja pa je lastna krščansko-socialističnemu pokretu. To je zahteva po izgubljenem člo-

veškem dostojanstvu delavstva. Vsak kršč. delavec priznava v svojem srcu in duši Boga. On ve, da ga je ustvaril Bog po svoji podobi in da mu je dal kot kroni stvarstva, v izkoriščanje vse zemeljske dobrine. V tej zavesti, ki mu je vcepljena v dno srca, pa krščanski delavec opazuje vsak dan, kako se človeštvo naravnost roga tem najosnovnejšim principom božjim in brez ozira na Boga in njegove zapovedi mirno dopušča, kako zemeljska stvar — stroj dan za dnem meče človeka na cesto v brezposelnost in pomanjkanje. Vsak dan vidi kako si mrtva materija, seveda v službi človeške sebičnosti podreja človeka, krono stvarstva. To vidi vsak delavec in ni čudno, ako pride v svojem srcu bodisi do sklepa, da ni Boga in si skuša doseči svoje pravice v krščanstvu nasprotnem taboru, ali pa spozna, da je to ponižanje človeka delo samo človeka, ki je zgrešil svoj življenjski princip, ni pa delo Boga in si skuša pomagati in priboriti svoje pravice v čim tesnejši zvezi z Bogom, to je, da vse svoje sile uporabi v to, da v človeški družbi zmaga po-novno božja načela, katera je človeštvo zavrglo. Razumljivo je, da ta dejanski stan odnosa človeške družbe do človeka in njegovega Stvarnika boli vsakega prepričanega krščanskega delavca, še bolj pa ga boli dejstvo, da si dandanes skuša delavstvo priboriti svoje pravice v krščanstvu nasprotnem taboru, ko vendar vprav krščanstvo edino nudi potom svojih načel vse predpogoje za človeško srečo.

To je ideja vsakega organiziranega krščanskega delavca, ki se bo s to idejo v srcu boril za pravice delavstva ne glede na mnenje raznih faktorjev v človeški družbi. Čim več nasprotovanj bodo doživljale naše delavske organizacije, tem tesneje se bo oklepalo delavstvo svojih organizacij. Kajti v naši delavski borbi ne gre le za vsakdanji kruh, ampak tudi za človeško dostojanstvo, za najosnovnejšo idejo krščanstva, da celo za srečo in večnost delavskih duš, katere današnja družba naravnost peha v nesrečo.

V srečo teh bi bilo želeli, da se širša katoliška javnost malo resneje peča z delavskim vprašanjem in vprašanjem delavskih organizacij in priskoči na pomoč, ne pa ovira njihovo delo. S. Z.

Protestirajmo

Zadnje čase delodajalski krogi vedno huje naskakujejo delavske splošne in lokalne pridobitve. To kažejo sledeči pojavi: **Jeseniški KID** ni prav nič do tega, da konča in sklene kolektivno pogodbo. **Naše papirniško delavstvo** presenečajo periodične redukcije in upokojitve ter praznovanja delovnih dni. **Trboveljska TPD** je nedavno diktirala mizerno stoječemu delavstvu mezde.

To je nekaj najbolj vpijočih primerov! Kot črna nit pa se vleče skozi vse te pojave in delavske borbe poleg splošnega poslabšanja delovnih pogojev dejstvo, da dosežejo podjetniki pri pogajanjih vedno znižanje plač. Zato moremo imenovati vse to z eno samo besedo: **Napad na delavske in nameščenske mezde.**

Jugoslovansko delavstvo je na svetu skoro najslabše plačano. Njegova sreča je, da je navajeno tudi na skromno življenje. Podjetniki hočejo to stanje še poslabšati, mezde znižati, življenje delavca napraviti še bednejše. Na drugi strani pa delodajalci zbirajo vedno večji kapital za svoje namene in racionalizacijo obratov.

Značilno je, da nihče ne pokaže delodajalcem v tem času odločnega odpora in ne reče: Ni več dovoljeno! Vaše početje je škodljivo družbi in redu! Vse molki in zgleda, da delavstvo ni del drža-

ve in ostalih občestev družbe. Skrajni kapitalizem vlada: Delavstvo prepušča svoji usodi.

V tem položaju se poslužujemo najprimitivnejšega orožja, ki nam je na razpolago. Delavska strokovna organizacija protestira!

Prihodnje dni bomo pozvali vse tovariše in vse delavstvo, da protestira javno proti omalovaževanju delavskih interesov, proti omalovaževanju strokovne organizacije, proti poslabšanju delavskega materijelnega položaja, proti zniževanju mezd. Nizke mezde se ne morejo in ne smejo zniževati.

Jugoslovanska strokovna zveza bo sklicala ob dnevih 30. avgusta ter 6. in 8. septembra delavske protestne shode v Ljubljani, Mariboru, Celju in ostalih delavskih revirjih. Na teh shodih bomo protestirali proti napadu podjetnikov na delavske pravice, na delavske mezde in bomo povedali vsej javnosti, da delavstvo ne more sprejeti zniževanja plač radi svojega slabega gospodarskega položaja. Protestni shodi bodo otvorili dobro žilave borbe naših strokovnih organizacij!

Čitaj „Ogenj“!

Poročila z delavskih bojišč

Jugoslovanska strokovna zveza

Železničarski vestnik

Tabor treznih delavcev na Kumu.

V nedeljo dne 23. avgusta t. l. se vrši tabor treznih delavcev na Kumu. Vlak odpelje iz Ljubljane ob 5.20, zvečer se vrne ob 22. Izstopimo v Trbovljah.

Vabijo se tudi železniški delavci, da se tega zborovanja udeležijo. Na predvečer tabora bo na Kumu gorel kres, ki bo viden po vsem Pesavju in Dolenjskem. Tabora se udeležijo tudi Hrvati.

Pri taboru sodelujeta tudi dve godbi, ena iz Zidanega mosta, ena pa iz Zagreba.

Priporočamo članom delavcem, da se odzovejo vabilu v čim večjem številu. S tem bodo pokazali, da treznostno gibanje ni šlo mimo železničarjev, ampak da živi zanimanje tudi med njimi.

Ne glede na to je pa Kum izredno lepa razgledna in izletna točka, tako da jo lahko tudi zaradi tega tople priporočamo. Preseljena pa bo tako za telesne kakor tudi za duševne dobrote.

Torej želez. delavci v nedeljo 23. t. m. na Kum!

Novi zakon o drž. prometnem osebju.

Prehodne in končne odredbe.

Novi zakon velja za vse uradnike in druge uslužbence drž. prom. naprav, ki se zateko v aktivni službi na dan, ko stopi zakon v veljavo, ali ki bodo vstopili po tem datumu v službo. Za kontraktualne (pogodbene) uradnike, dnevnikaarje in delavce pa veljajo le odredbe X. poglavja.

Položajne skupine uradnikov odgovarjajo in sicer dotedanje skupine I. kategorije od I. do VIII. enakim skupinam po novem zakonu, dotedanje skupine II. kategorije uradnikov pa kakor sledi: II./Ia = V.; II./III. (t. j. II./III.a in II./III.b) = VI.; II./II. (t. j. II./II.a in II./II.b) = VII.; II./III. = III. in II./IV. = IX.; dotedanje skupine III. kategorije uradnikov pa: III./I. = VIII.; III./II. = IX. in III./III. = X. Uradniki pripravniki skupin vseh treh kategorij pa se prevedejo kot uradniški pripravniki.

Dotedanje skupine zvičnikov in služiteljev ustrezajo enakim skupinam po novem zakonu.

Uslužbenecm drž. prom. naprav, ki se zatečejo na dan uveljavljanja novega zakona v aktivni prometni službi, se računajo nadaljnje napredovanje po skupinah položajne plače od dne, ko so poslednjič napredovali v skupini po starem zakonu. Prevadejo se pa v skupine, v katerih so se zatekli, oziroma v katerih bi morali biti na dan prevredbe po event. razsodbah državnega sveta, ker se zatečenega stanja ne more spremeniti administrativnim putem.

Ce se je zatekel uslužbenec v zvanju, ki je po razporedu zvanj uvrščeno v nižjo skupino od skupine, v kateri se je zatekel, obdrži to zvanje v skupini, v kateri se je zatekel; če je pa po razporedu določeno zanj zvanje v višji skupini, ima prvenstveno pravico do napredovanja v najnižjo skupino svojega zvanja.

Strojvodje, vlakovski pregledniki, vlakovodje, nadzorniki gradbene službe, poslovodje in nadzorniki električnih naprav, ki nimajo šolske izobrazbe za uradnika, imajo pa strokovne izpite v svoji stroki in 5 let neprekinjene dobre službe in so ocenjeni kot strokovno sposobni, se razporede v X. skupino uradnikov in smejo napredovati zvičniki I. kategorije do vštete VIII. skupine, zvičniki II. kategorije pa do vštete IX. skupine. (Ta odredba se pri prevredbi ni upoštevala v nobenem slučaju.)

Rok za napredovanje po skupinah se računa po efektivnem trajanju od dne zadnje-

ga napredovanja. Onim pa, ki vsled vojne ali zaradi preganjanja po političnih oblaših za časa vojne niso mogli dovršiti šole ali nastopiti službe, se skrajšajo roki za napredovanje za eno tretjino. Od tega so izvezi oni, katerim se je razlog že računat za ugodnejše napredovanje v službi.

Periodični poviški se računajo po letih službe, dejansko prebilih v skupini, v kateri se je zatekel. Od tega se odbije čas, ki ga je uslužbenec zgubil radi slabe ocene ali po disciplinski kazni. Ta čas se tudi ne računa za nadaljnje napredovanje v skupini.

Dotedanji uradniki I. kategorije, ki nimajo šolske izobrazbe za to kategorijo, smejo napredovati samo IV. skupine 1. stopnje. Če je pa tak uradnik že v III. skupini, sme napredovati v 1. stopnjo te skupine.

Dotedanji uradniki II. kategorije, ki nimajo predpisane šolske izobrazbe za to kategorijo, morejo napredovati le do vštete VI. skupine.

Višji kontrolorji (VI. skupina dotedanje II. kat.) smejo napredovati v V. skupino, če imajo poleg pogojev zakona 20 let dejanske (efektivne) službe, so 50 let stari in imajo v zadnjih treh letih odlično oceno.

Prepisovalec-strojepisec, prometnik, vlakovski preglednik, glavni blagajnik vozniških listov, strojni nadzornik, inštrukcijski strojevodja, strojevodja, motorovodja, poslovodja, tehnik, nadzornik gradbene službe in električnih naprav, smejo napredovati v VII. skupino, če imajo poleg ostalih pogojev 20 let efektivne službe, so 45 let stari in imajo v zadnjih treh letih odlično oceno. Ti dve odredbi veljata, dokler ne izide zakon o sistemizaciji službenih mest, ki je predviden v § 48.

Ce bi dobil uslužbenec po novem zakonu manjšo plačo od prejšnje osnovne in položajne plače, dobiva razliko med temi prejemki, dokler ne doseže njegova plača po novem zakonu z napredovanjem višino prejšnje osnovne in položajne plače. (Dalje.)

Preselitev »Mariborske skupine P. Z.«

Mariborska skupina Prosvetne Zveze naznanja vsem članom, da je preselila društveno pisarno iz Koroske ceste št. 1. v malo dvorano v Zadrnuh gospodarski banki na Aleksandrovi cesti št. 6. (t. j. poleg frančiškanske cerkve), kjer posluje kakor do sedaj vsak ponedeljek in četrtek od 18. do 19. ure zvečer ter vsako nedeljo od 9. do 10. ure dopoldne. V tem času dobe člani vse potrebne informacije pri službojočem odborniku.

Sestanek članstva »Mariborske skupine.«

»Mariborska skupina« sklicuje v nedeljo, dne 30. avgusta t. l. v mali dvorani »Zadrnuh gospodarske banke t. j. v svojih poslovnih prostorih v Mariboru, ob pol 10 dopoldne sestanek svojega članstva, na katerem se bode razpravljalo predvsem o volitvah skupščinarjev za bolniško blagajno, o delavskih razlikah, o novem zakonu o drž. prom. osebju in o drugih stanovskih zadevah, ki so sedaj aktualne.

Članstvo vabimo, da se sestanka v čim večjem številu udeleži, saj bo gotovo vsakemu ustrezno s kakim pojasnilom. Pomniti je treba, da more le dobro informiran uslužbenec podvzeti korake za izboljšanje svojega položaja.

Kovinarji

Guštanj.

Ze dalj časa so delavci, kakor tudi posamezni zaupniki zahtevali od strokovne zveze kovinarjev v Guštanju, da skliče delavski shod, kjer bi se naj obravnavale pe-

reže zadeve delavstva. Zaradi tega se je vršil v nedeljo dne 26. julija tozadeven sestanek, ki pa ni prinesel pozitivnega rezultata. Zato se je sklical za dne 9. avgusta ponoven delavski shod, katerega se je udeležil tudi zastopnik centrale.

Uvodoma je tov. predsednik skupine poročal, da delavci zelo napadajo obratne zaupnike, češ, da so oni krivi vsem nedostatom nove delovne pogodbe. Da se pride končno v okoliš vseh krivih, ki se iznaša v tovarni in izven nje, se je sklicalo današnje zborovanje, na katerem naj vsak pove svoje mnenje v pogledu nove pogodbe.

Nato je povzel besedo zastopnik centrale, ki je v kratkih stavkih orisal položaj kovinarjev in kovinske industrije. Poudarjal je, da bi vsaj pri nas kriza ne smela imeti tako velikega vpliva na produkcijo; toda naše tovarne so članice kartelov, ki diktirajo cene trgov in produkcijo. Navedel je tudi več primerov. Posebno v tem času je važno, da ima delavstvo čim boljše strokovne organizacije, ki delajo sporazumno v vprašanjih, ki se tičejo splošnega položaja delavstva. Vsaka druga pot se nad delavstvom samim prej ali slej mačjuje.

Po njegovem poročilu se je oglasilo k besedi več tovarišev, ki so stavliali vprašanja, zakaj se je podpisalo akordne postavke, ne da bi se vedelo, ali so urejene tako, da bo možna tolika storitev, da pridejo nad normalno urno mezo. V več obrazilih so akordi tako minimalni, da pride delavstvo pod svojo normalno mezo, ki je pa tudi reducirana. Predsednik SMRJ je izjavil, da so bili zastopniki delavstva poslati na shod pod izvršeno dejstvo in se jim je reldo, da akordi odgovarjajo zahtevanemu znižanju plač od strani podjetja, in sicer 5% v plačah in 5% pri akordnih postavkah. Več delavcev je takoj ugotovilo, da so se plače in akordne postavke v gotovih slučajih znižale več kakor za 10%. Nekdo je izjavil, da je prej zaslužil 1200 Din, danes pa ne zasluži niti 800 Din. To se pravi, da je njegov zaslužek reduciran za 30%. Na podlagi vseh teh razmotiranj se je končno stvil predlog, da najse zberejo vse pritožbe, ki se tičejo glede akordnih postavk, nakar naj se vse izroči strokovni organizaciji, da prouči. Dalje so predlagali, da naj se takoj, ko bo zbran ves material, skliče sestanek obratnih zaupnikov. Na sestanku se morajo obravnavati ta vprašanja, obenem pa se morajo pozvati strokovne organizacije, da naj skupno z Delavsko zbornico zahtevajo od podjetja, da vse nedostatkne odpravi. Ob tej priliki so se vsi navzeči delavci izjavili za enotno in skupno sodelovanje, ker dobro vedo, da v takih slučajih vsaka pogreška škoduje le delavstvu.

Čudimo se, da so sprejeli v pogodbi klavzulo, ki daje podjetju polno pravico spremembe akordnih postavk, ne da bi pri tem imelo kaj govoriti delavstvo. Da so bili akordi predloženi brez vsake sistematične oziroma statistične obdelave, je razvidno že iz tega, ker tožijo delavci, da pridejo pri akordnem delu pod svojo normalno plačo. Pred zaključkom je poročal zastopnik iz centrale, da se je naša stroka kovinarjev včlanila z mednarodni zvezi krščanskih kovinarjev, in je to z ozirom za važnost mednarodnega delavskega pokreta kar najbolj pozdraviti. Shod, ki se ga je udeležilo okrog 90 delavcev, je bil po sprejetju gornjih predlogov zaključen z naročilom, da naj delavstvo ne samo kritizira in vali krivdo na druge, marveč da naj vse svoje pritožbe tudi utemelji in prinese tozadevne podatke skupinskemu odboru. Kovinar.

Ljubljana. Strokovna skupina inštalaterjev, kleparjev in monterjev JSZ v Ljubljani priredi v nedeljo dne 23. t. m. ob 9 dopoldne v prostorih Rokodelskega doma (na vrtu), Komenskega ulica strokovni sestank, ki ga bodo udeležili vsi strokovnjaki, ki so se pridružili ali pa uničiti gotove politične stranke, prevladuje v gotovih krogih vendar naziranje, da moremo uničiti socialdemokracijo, če zavrnemo njen »evangelij«. Radi tega naziranja so nastali značilni spisi, učeni in neučeni, katerim je pa vsem skupno to, da niso pomislili pisatelji na nesorazmerje med svojimi in med možnostmi svojega nasprotnika. Kajti Marx je mislec, kateremu bo v enem stoletju malo enakih.

Najbolje in najkrajše izraža neki so-trudnik v Lipskem izhajajočega časopisa »Mejni sel« svojo sodbo o tretjem zvezku Marxovega kapitala s temi besedami: Bistroumnemu možu se je resnično posrečilo odkriti potem opazovanja staničje moderne izmenjave produkcije, blaga in razdelitvenega procesa.

Venceslav Winkler:

Ljubljana. Strokovna skupina inštalaterjev, kleparjev in monterjev JSZ v Ljubljani priredi v nedeljo dne 23. t. m. ob 9 dopoldne v prostorih Rokodelskega doma (na vrtu), Komenskega ulica strokovni se-

stanek. Ker bodo poročila novega odbora in zastopnika centrale zelo važna, prosimo, da nebenega ne manjka. Povabile na sestanek tudi neorganizirane tovariše. — Odbor.

Viničarji

St. Ilj v Slov. goricah. Vršil se je lep sestanek naše skupine v nedeljo 9. avgusta. Mnogo ima naša organizacija tukaj nasprotnikov, največ med kmeti. Toda vse težave, ki jih imamo, bomo premagali, ako bomo na tej najsevernejši območji točki ustvarili močno in trdno »Strokovno zvezo viničarjev«.

Maribor. 15. avgusta smo imeli občni zbor naše skupine. Poročilo o delovanju skupine je podal predsednik skupine tov. Sešerko Jožef. Zvezo je zastopal tov. Peter Rozman, kateri je v stvarnem poročilu vzpodbujal viničarje k večji slogi in stanovski solidarnosti. Tam, kjer se viničar seli radi nevdržljiv razmer in krivice, tam bi bilo na mestu, da nobeden viničar ne bi šel v službo. Tako bi se najuspešnejše prislilo krivične gospodarje, da se poboljšajo. To bi bil tudi neke vrste »viničarski štrajk«. Izvolili so v odbor same agilne moze, kateri nam dajejo jamstvo, da bo mariborska skupina rastla in napredovala.

Velika Nedelja. Imeli smo dobro uspel sestanek dne 16. avgusta, na katerem je poročal tov. P. Rozman. V naših krajih je posebej slabo za viničarje, to pa zato, ker nismo imeli dosedaj svoje strokovne organizacije. Komaj smo se začeli organizirati, že lahko pokažemo uspehe. Tako n. pr. g. Maister je odpovedal svojemu viničarju službo z zahtevom, da se takoj izseli in to radi nekih malenkosti. Vršla se je viničarska komisija, kjer je po prizadevanju viničarjevega zastopnika tov. Vencelberger Janeza zmagal predlog, da mora viničar tov. Hrženjak ostati v službi do redne odselitve 11. novembra 1931. Tov. Kumer Anton je tudi moral nastopiti zakonito za svoje pravice. Zahteval je nagrado 300 Din. Najprej po viničarski komisiji. Ker se pa ni dosegel sporazum, je moral razsoditi sodišče v Ormožu. G. Kuharič je moral plačati nagrado. Najpotrebnejše je sedaj tukaj to, da si priborimo prosto stanovanje, dočim morajo sedaj nekateri delati 50—70 dni v letu samo za stanovanje. Kadar je delo, mora delati za stanovanje, ko pa dela več ni, pa tudi zaslužka ni in to je dovolj jasno, zakaj smo ravno velikonedeljski viničarji taki siromaki. Viničarski red določa stanovanje prosto in si ga bomo priborili. Zatorej vkup, v organizacijo uboga viničarska gmejna!

Krekova mladina

Sklepom 41. redne seje odbora C. K. D. sklicujemo: Redni zbor centrale Krekovih dručin za nedeljo, dne 6. septembra 1931 ob deveti uri dopoldne v dvorani Okrožnega urada za zavarovanje delavcev na Miklošičevi cesti v Ljubljani, poleg palače Delavske zbornice.

Dnevni red: 1. Branje zapisnika zadnjega zbora Centrale, 2. Poročilo odbora: a) tajnika, b) blagajnika, c) referenta za Borce, d) referentinja za Krekovke, d) urednika lista »Ogenj«, e) starešine. 3. Poročilo nadzorstva, 4. Volitev: a) odbora, b) nadzorstva, 5. Predlogi, 6. Slučajnosti.

§ 11. centralnih pravil določa: »Na zboru imajo družine po toliko zastopnikov, kolikorkrat po 20 članov imajo, a najmanj pa enega. Ulomki se ne štejejo. Eno družino pa more zastopati tudi en sam z več glasovi. Zastopnik mora biti član družine, ki jo zastopa in mora imeti od nje pravilno pismeno pooblastilo.«

Družina naj izda vsakemu delegatu pisano pooblastilo, na katerem mora biti razvidno tudi njegovo ime. Delegati tudi najprej pismeno sporočijo, vsaj do 1. septembra. Predloge k 5. točki dnevnega reda je poslali do 1. septembra Centrali.

Ogenj je nastal. Sredi noči ga je razneslo na vse strani. Plamen in dim, križ in zvonjenje. Vodo smo sipali, ogenj je rastlel.

Mislili smo, da bo konec sveta.

»Kaj bo, kaj bo, gospod Halabolt?«

Mirno je gledal v divji ogenj, počasi je prižgal pipo in se obrnil in odšel.

Nesreča. Moža je povozilo, konji so se splašili, padel je pod voz. Ljudje okoli njega, žena najprej in otroci. Potem jok do groze.

Pride mimo gospod.

»Kaj bo, gospod Halabolt?«

Malo je pogledal krvavega človeka, poslušal ihteko ženo in otroke, zmajal z glavo in se obrnil.

Dan za dnem isto.

Dan za dnem jok in groza in molčeči gospod Halabolt.

»Kaj bo, kaj bo, gospod Halabolt?«

Ljudje brez dela.

Ljudje brez kruha.

Ljudje brez vsega.

* Gruntarji čakajo. Prerokov in lepših časov ni od nikoder. Prazni hlevi, prazne kašče. Bajtarji kolnejo. Krompir opoldne in zvečer, zjutraj Dobro jutro! Delavci molčijo. Opekarne tudi molčijo. Otroci so nači in lačni.

»Kaj bo, kaj bo, gospod Halabolt?«

Gospod Halabolt kadi pipo in gre

Krščanski socializem in Karl Marx

Znanstveni in kulturnohistorični pomen Marksevega nauka.

(Zbrani spisi župnika Hohoffa.)

(Dalje)

Kar se tiče specielno Marxove teorije o vrednosti, omenja profesor Sombart med drugim: »Če označuje Böhm-Bawerk kot rezultat dotedanje Marxove kritike to, da je Marxova teorija o vrednosti po učenem svetu končno veljavno zavržena kot nezadostna, se ne morem strinjati z njim. Trditve Böhmova že zaradi tega ne more biti pravilna, ker še ni bila Marxova teorija o vrednosti, kolikor mi je znano, predmet razpravljanja, temveč le nekaj pojav, kakršnega so si predstavljali dotični kritiki... Možno je, da se more ovreči Marxovo teorijo, toda zavržena še ni.«

Mi od svoje strani smo se dalje in temeljiteje pečali s problemom o vrednosti kot g. Sombart. Prišli smo pri tem do absolutnega prepričanja, da ni takozvano Riccardo-Marxova teorija o vrednosti ne le ovržena, ampak da je ni mogoče ovreči, da je nasprotno nedvomno pravilna.

Na koncu svojega zanimivega sestavka napravi Sombart še sledečo in po-

polnoma točno pripombo: Marxa bomo morali ne le »dogmatično«, ampak tudi »metodologično« bolje razumeti. To se pravi: Ostro nasprotje Marxovega miselnega načina do vladajočega načina si bomo morali jasneje predočiti. »Ta miselni način moremo z eno besedo takole označiti: Marxov ekonomski sistem karakterizira najekstremnejši objektivizem. Strogo objektivno opazovalni način gospodarskega življenja je, ki loči Marxa od vladajoče liberalne ekonomije. »Današnji položaj narodno-gospodarske teorije je pa bistveno označen po vladajočem subjektivizmu.«

V berlinskem časopisu »Sedanost« piše dr. Paul Ernst: Marxov »Kapital« je razlaga sedaj vladajoče družabne organizacije, približno tako, kakor je bila Aristotelova »Politika« razlaga antične družabne organizacije. Ker so pa moderne razmere zgrajene na veliko bolj zamotanih produkcijskih oblikah kakor antične, je tudi razlaga te organizacije sorazmerno bolj komplicirana.

Marxovo razlago moremo smatrati za pravilno ali pa za napačno. Moremo jo smatrati za pravilno, ne da bi bili radi tega socialdemokratje. Moremo jo smatrati tudi za napačno, pa smo zaradi tega vseeno lahko socialdemokratje. Kljub tem tako jasnim dejstvom in kljub tako priprosti presoji, da ne more nobena knjiga, pa naj bo še tako pomembna,

ustvariti ali pa uničiti gotove politične stranke, prevladuje v gotovih krogih vendar naziranje, da moremo uničiti socialdemokracijo, če zavrnemo njen »evangelij«. Radi tega naziranja so nastali značilni spisi, učeni in neučeni, katerim je pa vsem skupno to, da niso pomislili pisatelji na nesorazmerje med svojimi in med možnostmi svojega nasprotnika. Kajti Marx je mislec, kateremu bo v enem stoletju malo enakih.

Najbolje in najkrajše izraža neki so-trudnik v Lipskem izhajajočega časopisa »Mejni sel« svojo sodbo o tretjem zvezku Marxovega kapitala s temi besedami: Bistroumnemu možu se je resnično posrečilo odkriti potem opazovanja staničje moderne izmenjave produkcije, blaga in razdelitvenega procesa.

Venceslav Winkler:

Solnce bo mrknilo

To se je zgodilo v naši vasi, ko je živel med nami gospod Halabolt.

Prišle so vode, zalile so polja in ceste razurile, upognile stara drevesa in kmetske hrbe in glave. Črni oblaki. Valovi so pljuskali mimo hiš.

»Kaj bo, kaj bo, gospod Halabolt?«

Počasi nas je pogledal, pljunil je v blatno brozgo in šel svojo pot.

Znižanje plač – zločin nad delavstvom

V kolikor moremo posneti iz časopisnih poročil, je sklenila londonska konferenca, da je delna rešitev sedanje gospodarske krize mogoča le s splošnim znižanjem plač delavstvu in nameščenstvu. Poleg tega pa sveda tudi vsem agrarnim in industrijskim produktom.

Posamezne države so to začele dejansko tudi izvajati. Tako so se v zadnjem času znižale plače delavcem, državnim kakor tudi privatnim uradnikom. Tendencia, ki prihaja v zadnjem času na evropski delovni trg, gre za tem, da se plače po vsej Evropi znižajo za 10 do 20 odstotkov.

Ali je to utemeljeno in v koliko bo rodilo glede omejitve svetovne gospodarske krize ugodne rezultate, je drugo vprašanje. Morda ta utemeljitev drži za druge države, ker je delavstvo in nameščenstvo bolj situirano. Povsod razen pri nas je posebno delavstvo s svojim zaslužkom bližje življenjskemu indeksu. To je za nas važna ugotovitev, ki je pri tem vprašanju nikakor ne smemo prezreti. Vzemimo n. pr. Nemčijo: Njen življenjski indeks je stal v januarju t. l. 140 točk, ko je bil naš istočasno 149 točk. Plače nemškega delavstva pa so vključno redukcijam za 50 do 60 odst. višje od našega. Kljub ogromni krizi, ki jo danes preživlja Nemčija, se godi njemu delavcem bolje kot pri nas. Seveda ima ona poleg tega 4 milijone brezposelnih, brez teh pa tudi pri nas nismo in bi bilo procentuelno na število prebivalstva morda le nekaj odstotkov razlike. Da so razlike na zaslužku naravnost gorostasne, nam dovolj nazorno prikazuje grafična skica narodnega ekonomsa Vlad. Voztinskega v poročilu »Delavske zbornice za Slovenijo za l. 1930.«. V tej grafični razpredelnici smo Jugoslovani v zaslužku na predzadnjem mestu, samo Bolgarija ima še slabše delovne razmere.

Reducirati plače, znižati socialne dajatve, to je stalna zahteva naših pridobitnih krogov. S tem naj bi se omilila gospodarska kriza. Ali je pri nas sploh še možno govoriti o redukciji plač? Poglejmo! Kdo pa je pravzaprav tisti, ki prvi in zadnji najbolj občuti gospodarsko krizo? Delavec. Danes lahko trdimo, da edino on največ trpi radi te neurejenosti v gospodarskem življenju. Plače višjih uradnikov, ravnateljev, dividend in tanjeme so ostale neizpremenjene. Delavec pa dela, gara za borno skorjo kruha. Bolezen – jetika – sta njegov delež za trpljenje in bremena, ki jih doprinaša narodnemu gospodarstvu.

Le pogledjmo kakšen je dejanski položaj našega delavstva? V tem oziru nam daje OUZD v Ljubljani v svojih statističnih podatkih najbolj točne podatke. Iz junijske statistike za l. 1930. posnemamo, da je bila najnižja povprečna dnevna zavarovana mezda 15.52 Din, najvišja pa 39.29 Din. Sicer so nekatere še nižje, toda ne pridejo v poštev za presojo položaja industrijskega delavstva. Potemtakem se gibljejo dnevni za-

služki našega delavstva v vseh panogah industrije od 14 do 45, največ do 50 Din dnevno. To pa je že izredno veliko in zaslužijo le najbolj kvalificirani delavci. Najnižje plače so v tekstilni in oblačilni industriji, kjer so v pretežni večini zaposlene samo ženske moči. Zavarovane so v najnižjih razredih. To se pravi, da se njihove plače sučejo večinoma od 16 do 22, največ 26 Din dnevno. Moški z ozirom na svoje naporno delo in kvalifikacijo niso dosti na boljšem. Njihove plače se v vseh panogah industrije sučejo od 25 do 40, največ do 50 Din dnevno. Seveda so pri tem mišljene samo temeljne plače brez akordov. Zanimivo je, da so v obratih, kjer so strokovne organizacije močne in imajo kolektivne pogodbe, plače ostale do danes skoraj neokrnjene. Izjemo pri tem tvorijo rudarji in nekaj drugih obratov, kjer pa pravzaprav tudi ni organizacija zgrajena tako, da bi bilo v njej dovolj delavnosti in odpora.

Ali te plače odgovarjajo dejanskim potrebam delavstva? Potem bi se namreč moral meriti delavčev zaslužek, kadar se razpravlja o znižanju njihovih plač. To vprašanje je za naše celokupno narodno gospodarstvo izredne važnosti. Zakaj so danes bolnice, sanatoriji in okrevališča prenapolnjeni in to pred vsem jetičnih bolnikov iz delavskih vrst? Morda radi pijančevanja ali nemoralnega življenja? Nikakor ne!

Delavec, delavka, kakor tudi njihove družine si ne morejo privoščiti hrane, ki bi odgovarjala oziroma bila zadostna, da ohranijo svoje fizične sile sposobne za delo. Tudi si ne more delavec prekrbeti zdravega stanovanja. Od tu izvirajo bolezni. Od tu tedaj ogromni izdatki za bolniško panogo. Sicer pa statistika dovolj nazorno dokazuje, da mora delavstvo svoj življenjski standard omejiti do skrajnosti. Zdravniško je dokazano, da potrebuje odrasel človek pri srednje napornem delu hrano, ki vsebuje 3000 kalorij hranilne vrednosti. Ako pretvorimo 3000 kalorij v hrano in hočemo isto kupiti po dnevnih cenah, bi to stalo za cel mesec 340 Din. Indeks za prehrano, obleko in za vse, kar potrebuje človek za en mesec, pa znaša 840 Din. To je sicer minimum, toda šele za 1 osebo. Kaj pa tisti, ki imajo velike družine? Vzemimo n. pr. delavca s štiričlansko družino. Njegov dnevni zaslužek je 40 Din, mesečno 1040 Din. Po statističnih podatkih bi pa potreboval za svojo družino dnevno hrane, ki bi vsebovala 9000 kalorij. Ako bi to pretvoril v hrano in hotel kupiti, mora dati za njo 1020 Din. To je vso svojo mesečno plačo. Kje pa je potem obleka, stanovanje, obutev, šola in drugo? Da bi pokrili potrebe po indeksu, ki znaša za tako družino danes 1924 Din, bi moral tedaj zaslužiti najmanj 2000 Din. Kaj pa delavce? Te zaslužijo od 500 do 600 Din mesečno. Tedaj niti toliko, da bi s temi dohodki pokrile potrebe po indeksu. Ali se je tedaj čuditi, da ravno najbolj med

njimi žanje jetika? Ali je tedaj v teh razmerah pri nas sploh možno debatirati o tem oziroma zahtevati znižanje plač? Ali je sploh še možno dobiti koga, ki bi si upal spričo tega položaja zagovarjati zahteve pridobitnih krogov po znižanju plač? Ali ne bi s tem uničili popolnoma vseh tistih, ki strahno trpe v bedi in pomanjkanju kljub temu, da ustvarjajo s svojimi izmučenimi silami nova bogastva. Vprašanje je, koliko časa bodo vzdržali. Ali mora res delavec prolet nositi vso pezo tega neznosnega položaja? Še vsak drug lahko prevale breme kam drugam, le on nikamor.

To je tedaj slika položaja našega delavstva. Kdo si tedaj upa te izmuzgane množice ljudi gnati v še večjo bedo in revščino? Ko bi vsi tisti, ki imajo velike dohodke in dividende, doumeli to strašno borbo delavstva za vsakdanji kruh, bi ne govorili o krizi kar tako tja v en dan, ker so se pač morda v resnici nekaj znižali profiti, ampak bi dejansko začeli reševati to vprašanje na način, ki bi bil najbolj uspešen.

To je: Znižati obrestno mero, dividende, tantijeme, ogromne plače, do katerih nikakor niso upravičeni. Ako bi se to začelo, tedaj bi tudi delavstvo verjelo, da vsi doprinašamo k rešitvi gospodarske krize. Tako pa o tem resno dvomi in domneva, da je ta kriza nekoliko tudi umetno ustvarjena od strani kartelov in trustov, da morejo obdržati neomejen diktat na cene po svetovnih tržiščih.

Tu je treba začeti. Sicer so vsa časopisna poročila in gospodarska razmotrivanja zaman.

Eno je gotovo: Vsi skupaj smo izgubili čut odgovornosti. Pozabili smo, da smo samo upravniki bogastva, ki nam je dano od Boga, da ga upravljamo in moramo z njim gospodariti v dobrobit splošnosti. Tako pa eden preko drugega iščemo poti navzgor po kupih zlata, ki se ruši in ruši pod nami, sicer počasi, toda sigurno, dokler ne bo ta umazana stavba pokopala vse pod seboj. Dal Bog, da bi ta čas prinesel delavstvu boljšo bodočnost.

Socialna in gospodarska politika

OUZD v juniju 1931.

Padec zavarovanih delavcev od lanskega leta znaša v juliju 4.630, t. j. približno toliko kot predhodni mesec 4.833. Naša gospodarska kriza se je stabilizirala na sedanji višini. Isto je pričakovati v prihodnjih mesecih.

Interesantno je dejstvo, da je gospodarska kriza moške delavce (relativno) še enkrat tako hudo prizadela kot ženske delavce. Razvidno je to iz okolištin, da na vsako zavarovano žensko odpade dva moška zavarovanca, dočim na vsako odpuščeno žensko odpadejo kar štirje odpuščeni moški delavci.

Zdravstvene razmere so relativno ostale nespremenjene. Odstotek bolnikov (vštevši porodnice) se je znižal za neznatnih 0.06%. Pač pa se je znižalo absolutno

število bolnikov za 181 oseb radi padca števila zavarovancev.

Povprečna dnevna zavarovana mezda (katera odgovarja nekako povprečnemu delavskemu dnevnu zaslužku) se je znižala za Din 0.27. Radi gospodarske krize so začele torej padati tudi delavske plače.

Interesantno je zopet dejstvo, da plače ženskih delavcev neprimerno huje padajo (za Din 0.59) kot plače moških delavcev (za Din 0.04). Karakteristikum sedanje gospodarske krize je torej ta, da se **prioritetno** odpuščajo moški (kvalificirani!) delavci in da se plače ženskih (nekvalificiranih!) delavcev znižujejo.

Celokupna dnevna zavarovana mezda je padla za Din 150.550. Padec bolniških prispevkov znaša torej dnevno Din 9.000 ali mesečno skoraj četrt milijona. Tudi naše socialno zavarovanje se mora torej boriti s težkimi posledicami gospodarske krize.

Rudarska krščanska strokovna internacionala je imela od 19.—21. maja 1931 v Strassburgu svoj IV. kongres pod predsedstvom nemškega delavskega poslanca Imbuscha. Bilo je navzočih 72 delegatov iz Nemčije, Avstrije, Belgije, Francije, Nizozemske, Madjarske, Poljske in Saarskega ozemlja. Na kongresu so bili referati o mednarodnem delovnem času, o novih nevarnih okolščinah v rudarstvu, o sodelovanju delavstva pri omejitvi nezd, o rudarskih mezdah in rudarskem socialnem zavarovanju. Kongres je zavzel v vseh gornjih vprašanjih svoje stališče in postavil zahteve, ki jih bo skušala internacionala povsod uveljaviti.

7. in 8. jul. 1931 je zborovala v Koenigswinter ob Renu krščanska strokovna internacionala živilskega delavstva. Navzoči so bili delegati Nemčije, Belgije, Nizozemske in Avstrije. Na kongresu se je govorilo predvsem o nočnem delu po pekarnah in slaščičarnicah in s tem v zvezi o vajeniškem vprašanju. Kongres je zahteval mednarodno prepoved nočnega dela. Dalje je konstatiral, da je vedno večje število vajencev in novih pomočnikov, tako da mora iskati marsikdo zaposlitev v tujem poklicu. Radi tega se naj omeji število vajencev. Končno je zahteval kongres mednarodno upeljavo 40-urnega delovnega tedna.

Quadragesimo anno

in krščanska strokovna organizacija.

O zadnji papeževi okrožnici o delavskem vprašanju prinašamo po »Zentralblatt d. christlichen Gewerkschaften Deutschlands« sledeče:

Za nas krščanske strokovničarje je najvažnejše vprašanje, ki se ga dotika papež v svoji okrožnici, vprašanje delavske strokovne organizacije. Kaj pravi papež k našemu gibanju?

Papež nas ne omenja imenoma, niti ne obsoja, ne gre mimo nas z molkom, ampak priznava naše gibanje za življenjsko potrebno. Naše delo in stremženje se smatrajo za pravilno. Opirajoč se na Rerum novarum pravi papež doslovno sledeče:

»Za izpeljavo pobud in navodil Leona XIII. se predlagajo krajevnim razmeram primerno različna pota. Ponekod smatrajo, naj vrši ena in ista organizacija vse naloge. Drugod, kjer so razmere dožorele in kjer je potrebno, pa je prišlo do delitve dela tako, da so prevzele nekatere organizacije interesno zastopstvo na delavskem področju, druge izvršujejo gospodarske naloge, dočim se bavijo zopet druge z pravno-religioznimi nalogami in njihovimi cilji. Zadnje pot so šli tam; ... (izpuščeno) kjer so se stavile ustanovitvi čisto katoliških strokovnih organizacij našprofi nepremagljive ovire. Pri takih razmerah se takoj pokaže očitna potreba, da pripadajo katoličani v takih krajih mešanim strokovnim organizacijam — seveda predpostavljamo, da priznajo te brez pridržka pravico in pravičnost in garantirajo svojim katoliškim članom, da se v vsem ravna po svoji vesti in da morejo slediti navodilom cerkve... Najboljše jamstvo (op. da se more to vršiti, pa je, da obstajajo strokovne organizacije in delavska društva, ki izobražujejo svoje člane tudi verskonavno prav do dna...

Tako so zavzele te (namreč krščanske) delavske organizacije na pobudo papeževe (t. j. Leona XIII.) okrožnice — čeprav jih socialistične in komunistične organizacije točasno še prekašajo z ozirom na številčno moč — vsekakor

mirno skozi vas. Gospod Halabolt ima kruh in drva in hišo in suknjo.

Bolezen v onemoglih telesih. Rahitis v nežnih kosteh. Revmatizem v močnih. Jetika v vseh. Zvon poje od jutra do večera. Križ pri križu za vasjo... Prostora je še dosti.

»Kaj bo, kaj bo, gospod Halabolt!«

Gospod Halabolt molči. Tiho šteje svoje njive. Komaj da se odkrije, ko zapoje zvon mrtvemu.

Groza v krčmah. Vino na mizah in na tleh.

»Pijte, pijte, vsega je konec!«

Krčmar se smeje. Gruntov ni konec, bajte ostanejo, zemlja živi do sodnega dneva.

Vino, vino, greh, greh. Vsega je konec. Ostra beseda na prižnici, ljudi ni v cerkvi. Župnik na cesti, ljudje so v hišah. Telo naprodaj, duša naprodaj. Ženske vasujejo, nedolžnost se prodaja za kruh. Moški škripljejo z zobmi, otroci se pobijajo.

»Kaj bo, kaj bo, gospod Halabolt!«

Gospod Halabolt se ozira po vremenu. Nebo je še zmeraj jasno, sonce žge, da kar boli.

»Kaj bo, kaj bo, gospod Halabolt!«

Tatovi v vasi, tatovi v hišah. Sediš in spiš na denarju, okna zamašiš z mrežo, sekirko držiš v rokah, jutraj ni denarja in je mreža še cela in vrata zaprta.

Orožniki sem, orožniki tja, tatov ni. Glad raste. Razbojniki gredo čez svet. Človek se zruši s presekanjo glavo sredi vasi, sredi poti, sredi gozda. Razbojniki z revolverjem in nožem, peš in na vozu in avtomobilu.

»Kaj bo, kaj bo, gospod Halabolt!«

Gospod Halabolt molči. Zelezna vrata imajo njegove hiše, njegov denar je v velikih bankah.

Novi ljudje gredo preko sveta. Učijo, da se je svet zmešal. Skrivaj bredejo od bajte do bajte, od berača do berača. Pridigujejo sredi noči in viharjev. Pijani in bolni ljudje jih poslušajo.

Čudni ljudje gredo preko sveta. S stisnjenimi zobmi sipljejo grozo, s težkimi pestmi tolčejo po cestah. Zelezne roke gredo za njimi in jim stiskajo življenje.

»Kaj bo, kaj bo, gospod Halabolt!«

Nič ne bo. Gospod Halabolt kadi pipo in molči. Stoji pred hišo in gleda, kako visoko poganja letos zlata pšenica. Onstran gora so ognji doma. Ljudje so podivjali. Hiše razbijajo in ceste in tračnice in mostove in postave. Groza in kri. Vsa vas se je zgnetla v sivo gručo in trepeta.

»Kaj bo, kaj bo, gospod Halabolt!«

Gospod Halabolt se je zbudil. Pipo je vzel iz ust. Malo je še pogledal po vremenu in presodil slovesno:

»Kaj bo, kaj bo! Mogoče se bo kaj zgodilo, mogoče se bo.«

Spet je vzel pipo, zacmokal je in zabredel z njive. Pšenica zori. Za dvajset voz je bo. Denar, denar.

»Mogoče se bo kaj zgodilo, mogoče se bo.«

»Pšenica bo stotero rodila.«

»Tatovi bodo prinesli denarje nazaj.«

»Mrlički bodo oživeli.«

»Hude vode bodo usahnile.«

»Sonce bo mrknilo, boste videli, sonce bo mrknilo.«

Sonce bo mrknilo. Ne bo. Gospod Halabolt meri pšenico. Gospod Halabolt pozna vreme. Razodel je resnico.

Mogoče se bo nekaj zgodilo, mogoče se bo!«

Slava gospodu Halaboltu! Rešil nas je nevednosti. Slava mu, slava, slava!...

Samo „Krekova knjižnica“ je naša delavska književna založba! Naša dolžnost je, da postanemo njeni člani

Naroči, Ogenj!

razveseljen porast in zbrale pod svojimi prapori pomembno število članstva, da je njihov vpliv mogoče opaziti tako v socialni politiki posameznih držav kot tudi v mednarodnih socialno-političnih ustanovah in to predvsem v izvajanju pravnih in pravičnih zahtev katoliških delavcev kakor tudi v uresničenju načel zdravih nauk o krščanski družbi.

S temi besedami papež najkrepkeje podčrtava pomen našega gibanja, pomembnost krščanskih strokovnih organizacij. — Kot krščanske strokovne organizacije tako se postavlja tudi okrožnica na stališče načela privatne lastnine. Z ostrimi besedami pa se obrača proti »strašnemu spoju ne le kapitala temveč tudi moči in vladajoče sile v rokah posameznikov«. Pod tem trpi največ avtoriteta držav. »Istega izvora pa je v mednarodnem življenju dvojno zlo: Na eni strani pretiran nacionalizem in imperializem gospodarske vrste, na drugi strani pa nič manjši uničujoči finančno kapitalistični internacionalizem...«

Dalje: Vsakdo imej možnost pridobiti si lastnino, tudi delavci! Razprolektariziranje postavlja okrožnica za cilj.

In poglavje o brezposelnosti in delavskih mezdah:

»... ne smemo prezreti, da najdejo tudi v resnici vsi delazmožni in delavoljni možnost zaposlitve. Višina mezde ni podcenjujočega vpliva... Vemo, da povzročajo brezposelnost danes tako znižane kot tudi previsoke plače. Brezposelnost... žene posameznega brezposelnega v pravne nevarnosti, uničuje blagostanje celih držav, da, pomeni naravnost nevarnost za javen red in mir celega sveta... Sem spada tudi vprašanje pravega razmerja plač med seboj. V tesni medsebojni zvezi stoji pravo razmerje cen produktom različnih gospodarskih panog. Pravo stanje vseh teh odnošajev je povod, da tvorijo vse te gospodarske panoge veliko gospodarsko telo... Le potem more obstajati resnično, svoj pomen izpolnjujoče ljudsko gospodarstvo...«

Sredi padanja mezd in redukcij stojimo. Kdor smatra enikliko tudi za sebi namenjeno, bi moral slediti po njenih navodilih — individualno ali mehanično ali organsko. Okrožnica vsebuje še vse polno za delavstvo in strokovno organizacijo važnih momentov, radi česar se bomo morali še tudi ni večkrat pečati z njo.

To in ono

Huda jama. V nedeljo 16. t. m. je umrl naš tovariš Kovač Ivan stanujoč v Tevčih. Naporno delo v jami mu je uničilo njegovo mlado življenje. Večkrat je bolehal, zadnji čas je bil skoro eno leto v bolniškem stanju. Bil je miren značaj. Vedno je še upal, da bo zopet hodil na delo, da bi mogel tako preživeti ženo in otroka, toda usoda je hotela drugače. Zavedal pa se je tudi, da se delavstvu godi krivica, katero mora delavstvo le samo streti. S to zavestjo je stopil v strokovno organizacijo, katere se je tudi zvesto držal. Ni tukaj učakal plačila, zato pa naj mu ga podeli Vsemogočni.

Clanom OUZD. Često se dogaja, da delavci, ki so zaposleni v zavarovanju podvrženemu delu, ob obolenju, porodu, nezgodi in smrti ne prejmejo zakonitih dajatev, ker ne poznajo zakonitih predpisov oziroma pogojev, ki omogočajo nemoteno dodeljevanje pripadajočih podpor. Nepoznanje tozadevnih predpisov povzroča tudi neljube spore med člani in upravo OUZD. Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani je, hotec temeljito seznaniti svoje člane z vsemi predpisi o postopku ob obolenjih, nezgodah, porodih itd., izdal knjižico dr. Jože Bohinjca »Pomoč delavcem«, katera v pregledni obliki našteva vse zakonite predpise in navodila, kako naj član ravna, kadar potrebuje pomoč od zavoda. Knjižica je priložen tudi tabelaričen pregled odtegljajev, ki jih mora plačati delojemalec v posameznih mezdah razredih od svojih prejemkov na mesec, teden in dan. Istotako vsebuje knjižica navodila o prijavi delavcev in nameščencev v zavarovanje in drugih dolžnostih delodajalcev ter je koristna tudi delodajalcem. Zakaj tudi delodajalci opuščajo iz nevednosti in nepoučenosti marsikaj, kar ima za posledico, da njih uslužbenci ne dobe zakonitih podpor. Krivdo pa nato zvrčajo nehoti eni in drugi na urad. Poznanje zakona in drugih določb utegne, če že ne popolnoma, vsaj večinoma odpraviti neprijetna nesporazumjenja, krivice in spore. Vsem, ki se jih tiče zakon o zavarovanju delavcev, priporočamo, da si nabavijo knjižico »Pomoč delavcem«. Dobiva se pri OUZD v Ljubljani in vseh njega ekspoziturah po nabavni ceni 4.— Din.

Podpirajte neodvisen delavski tisk — pridobivajte novih naročnikov za naš list!

Delavska dobrodelnost

Mnogi smatrajo tudi delo strokovne organizacije za dobrodelno in izvirajoče iz čista krščanske usmiljenosti. Ne pojmujejo, da je strokovna organizacija družba enakovrednih ljudi, ki so se združili, da branijo svoje pravice in si pribore novih. Boj strokovne organizacije je boj strokovno organiziranih delavskih strok, ki se morajo boriti in truditi ter žrtvovati. Brez boja ni življenja! Polje dobrodelnosti je pa: pomagati s s prošnjo nabranimi sredstvi bolnemu, onemoglemu revežu, siroti, izpeljati velike akcije pri večjih delavskih gospodarskih nesrečah (brezposelnost rudarskih revirjev) in preskrbeti delavcem in družinam nedrag odmor od dela in dnevnega dela. Zaenkrat je polje dobrodelnosti tam, kjer ni izpeljana socialna zakonodaja, dolžnost družbe pa bi seveda bila, da pomaga vsakemu svojemu udu v nesreči.

Poročilo »Nemške krščanske strokovne zveze« poroča o njenem dobrodelnem delu tole: Delo zadeva na velike težkoče, ker se odreja delavstvu tudi na polju dobrodelnosti pravica in enakopravnost, čeprav splošna dobrodelnost ne vrši dela delavstvu primerno. V strokovni zvezi obstoja 300 dobrodelnih sekcij. Sekcije polagajo veliko važnost na nov rod, na mladino. Starejšega datuma so pomožniški domovi. Dobrodelna akcija pa stremi, da se zidajo domovi tudi za delavce in delavke, za delo iščoč. Dobrodelna organizacija je priredila 22 večjih in 80 manjših tečajev za izvežbanje delavcev na tem polju. Vsako leto zraste nov dom. V sanatorijih dobe člani strokovne zveze oskrbo po zelo nizki ceni. Nad sto delavskih mater se je oskrbovalo v posebnih domovih. Znani so kovinarski dom v Neuenahru, sanatorij za porodnice v Königswinteru in dečji dom v Aegidienbergu. Primitivni način dobrodelnega dela je zbiranje in razdeljevanje sredstev. Dobrodelna organizacija nemških strokovničarjev pa je prešla z zgoraj opisanim delom že k sistematičnejšemu delu.

Dobrodelnost s posebnim ozirom na delavske razmere bi tudi pri nas zamašila veliko vrzel, ki jo občutimo vsak dan in je ne moremo zamašiti. Potrebno bi bilo le intenzivno delo po smernicah nemške organizacije in kot smo jih zgoraj orisali. Seveda pa bi bil potreben za to delo poseben krog ljudi, naših prijateljev.

Za kratek čas

Natančno pojasnilo: Neki možakar telefonira k zdravniku in ga prosi, da naj pride takoj k njemu, ker si je zlomil nogo. Zdravnik ga vpraša: »Kje ste si zlomili nogo?« Bolnik odgovori: »Za živinskim hlevom.«

Slabo je odrezal. V Karlovih Varih je bil zelo poznan zdravnik dr. Minzer. O njem so pripovedovali, da zahteva od svojih pacientov, ki so se prišli zdraviti v Karlove Vari, honorar le za prvo ordinacijo. Vse nadaljne so bile brezplačne. O tem je zvedel trgovec Goldstein iz Poljske. Takoj gre k dr. Minzerju in pravi: »Gospod doktor! Že zopet sem tukaj. Še vedno imam bolečine v želodcu, če jem. Kaj naj storim?« Zdravnik ga pogleda in odgovori: »Le delajte tako naprej, kakor sem predpisal« in pokliče drugo stranko.

Pošteno zaslužil. Neki gospod je zaslužil bogato damo. Ta mu stavi več pogojev, in sicer: »Najprej mi morate obljubiti, da boste opustili kajenje.« Sprejeto. — Dalje zahteva: »Obljubiti mi morate tudi, da ne boste več hodili v gostilno, ampak da boste vse večere prebili pri meni doma.« Zopet obljubi. »Dalje morate obljubiti,« pravi srečna dama, »da ne boste nikoli pri sebi imeli hišnega ključa.« Snubec priklima. »Končno mi morate obljubiti,« nadaljuje, »da boste na najin dom sprejeli tudi mojo mater.« Tudi s tem je bil zadovoljen. Nato je odvrnila dama: »Obžalujem. Takšne cunje vseeno ne morem poročiti.«

Zato čitaj naše časopise in, ako še nisi; postani član KREKOVE KNJIZNICE! Ali si že podpisal delež na Delavsko založbo? Osebnosti žrtve so potrebne, brez žrtve ni uspeha!

(Nadaljevanje)

Prva delavska hranilnica in posojilnica

r. z. z. o. z. v Ljubljani

(Delavska zbornica)

Sprejema hranilne vloge in daje posojila najugodnejše.

Hermann Suderman:

GOSPA SKRB

Roman

Mislil je, da je ljubi Bog v nebesih namesto njega povzel besedo in pripoveduje zdaj vse, kar se tiče njega, celo to, o čemer si sam ni prišel nikdar na jaso.

Ko je odprl oči, ni videl, kako dolgo je ležal in žvižgal, a videl je, da je Elsbeth jokala.

»Zakaj jokaš?« je vprašal.

Ni mu odgovorila, z robcem si je otrla oči in vstala.

Nekaj časa sta molče korakala dalje.

Ko sta prišla v gozd, ki je ležal pred njima ves gost in črn, je obstala in vprašala:

»Kdo te je tega naučil?«

»Nihče,« je dejal, »prišlo mi je kar samo od sebe.«

»Ali znaš tudi na piščal?« je izpraševala naprej.

Ne, tega ni znal, tudi slišal ni še nikdar, vedel je samo, da je piskanje bilo najljubši posel starega kralja Friderika.

»To se moraš naučiti!« je dejala.

Menil je, da bo to zanj pretežko.

»Vsaj poskusi,« je svetovala, »postati moraš umetnik, velik umetnik.«

Ustrašil se je, ko je to rekla. Komaj, komaj si je drznil njene misli dalje misliti.

Ko sta dospela na ono stran gozda, sta se ločila. Elsbeth je šla dalje proti »beli hiši«, Pavel pa se je obrnil. Ko je spet zagledal brinje, pod katerim sta sedela, se mu je vse zazdelo kakor sen in tako je ostalo tudi za naprej.

Dva, tri dni je preteklo, preden si je upal ziniti materi kaj o svoji dogodivščini, potem pa ni več vzdržal in ji je priznal vse.

Mati ga je dolgo gledala in odšla ven, a od zdaj naprej je na skrivaj prisluškovala, kdaj bo ujela kak zvok njegovega žvižganja.

Otroka sta šla še večkrat skupaj domov, a taka ura, kot je bila tista pod brinjem, ni več prišla.

Kadar sta šla mimo grma, sta se spogledala in se nasmehljala, a nobeden si ni upal predlagati, da bi še enkrat sedla tja.

Tudi piščali ni nobeden več omenil, a Pavel je vendar na skrivaj dovolj premišljeval o tem. Zdelo se mu je kot nekaj nebeškega, nezasišane, podobno znanosti, ki so jo učile logaritmične tabele. Da, če bi bil razumen in nadarjen kot brata! — a bil je neumen, aboten fant, ki je bil lahko vesel, če so ga pustili, da je skrbel za druge.

Pogosto se je vprašal, kako neki zveni tako piskanje in kakšni so tisti ljudje, ki to znajo. Imel je visoke misli o njih in je verjel, da morajo vedno gojiti velike in svete misli, kakor so se njemu dvigale le v zelo redkih trenutkih, kadar se je zares poglobil v žvižganje.

In potem je prišel dan, ko je imel videti piškača obraz v obraz.

Bilo je kalnega, viharnega popoldneva v novembru. Že se je začejalo temniti, ko je zapustil šolo in romal počasi po cesti domov. Tedaj so se mu prikradli iz gostilne, kjer se je shajala vsa svojat iz soseske, čudni zvoki na uho. Nikdar jih še ni slišal, a je takoj vedel: to mora biti piškač. Prisluškujče je obstal na gostilniškem pragu, udje so mu drhteli. Zvoki so bili podobni njegovemu žvižganju, a so bili mnogo mehkejši in polnejši. »Tako igrajo angeli pred božjim stolom,« si je mislil.

Samo nekaj mu je bilo nerazložljivo, kako je to piskanje, ki je zvenelo tako tožeče in hrepeče, moglo zabresti na tako zloglasen kraj. Kričanje in vriskanje in zvenketanje kozarcev, ki je donelo vmes, ga je bolelo v dušo, nenaden srd ga je popadel. Če bi bil velik in močan, bi skočil v hišo in bi pijance kričal s kostmi in kožo vred pometal na cesto, da ne bi onesvečali svetih zvokov.

Ta trenutek so se vrata odprla, pijan delavec se je opotekel mimo njega — smrdeče pare so se rinile proti njemu. Kričanje je postalo še glasneje. Piskanje ga je komaj preglašalo.

Tedaj je zbral pogum in še preden so se vrata zaprla, se je skozi ozko špranjo splazil noter... Stisnil se je za prazen sod od žganja in stal... Nihče se ni menil zanj.

Prve hipe ni ničesar razložil. Vzduh in vik

sta ga vsega prevzela in glasovi piščali so postali rezki in napačni, da so ga kar tolkli v uho.

Sredi kričave in plesačev je na poveznjenem sodu sedel raztrgan, z nabuhlim, čutnim obrazom, z žganjarskim nosom in s črnimi, maskiranimi lasmi — postava, ki je Pavlu pognala val groze čez telo... To je bil on, ki je piskal na piščal.

Kakor okamenel je Pavel strmel vanj. Bilo mu je pri srcu, kakor da se ruši nebo, kakor da se podira svet. — Zdaj je piškač odstavil piščal, sunil s hrapavim, hripavim glasom nekaj umazanih besed iz sebe, poželjivo zvil vase žganja in začel igrati pculično žvižganko, z nogami pa si je bil takt. Poslušalci so popevko spremljali s tuljenjem.

Tedaj je Pavel zbežal iz pivnice in tekkel in tekkel, da so mu odpovedale oči in ušesa, kakor da bi se bal dosvestiti se. —

Ko je bil sam na poljani, čez katero so divjali viharji in z roba, kateremu je svetil naproti žvepleno rumen pramen večerne luči, se je ustavil, zastrl obraz z rokami in grenko jokal...

Naslednjo zimo je Pavel čisto nehal z žvižganjem in še bolj se mu je bilo zagrenilo piskanje. Kadar je mislil nanj, je stala pred njim podoba onega zavrženca, ki mu je onesvetil to lepo hrepenenje.

Elsbeth ni tedaj več videl. Ko se je začel mraz, so prestavili nauk iz cerkve v župnišče, in ker tam ni bilo nobenega prostora, kamor bi mogli iti vsi birmanci, je župnik poučeval fante in dekleta ločeno. Včasih je sicer videl, kako je Elsbethin voz peljal mimo njega, a Elsbeth je bila tako zavita v kožuho in rute, da ni prepoznal njenega obraza. Tudi ni vedel, ali ga je ona opazila ali ne.

Isti čas se je veliko jezil nad bratoma Erdmannoma, ki sta ga znala mučiti do krvi. Proti njima je bil čisto brez vse brambe, zakaj vsak od njiju je bil močan za dva Pavla; tudi sta se spravila nanj vedno v dveh, in ko ga je prvi držal, ga je drugi klestil. Ne da bi bila do dna hudobna stvara, nasprotno, z drugimi sta znala biti dobrohotna in velikodušna, a njegovo tiho, vase pogreznjeno naravo sta iz dna duše sovražila. Zmerjala sta ga, da je mila Jera in potepenec, in kadar sta ga nakresala, sta mu dejala: »Tako, zdaj nama pa pokaži, to ti bo sijajno pristojalo.«